

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2015

RASTLINSTVO, ŽIVOČÍŠTVO A CHRÁNENÉ ČASTI PRÍRODY

KLÚČOVÉ OTÁZKY A KLÚČOVÉ ZISTENIA

Aký je stav druhov a biotopov európskeho významu?

Podľa stavu výsledkov priebežného monitoringu z Komplexného informačného a monitorovacieho systému sa k roku 2015 nachádzalo **v nepriaznivom stave** (nevyhovujúci, príp. zlý) 64,3 % machorastov, 46,8 % vyšších rastlín a spolu až 79,7 % živočíchov európskeho významu.

Z biotopov európskeho významu bolo **v nepriaznivom stave** 59,5 %.

Aký je stav v ochrane a starostlivosti druhov rastlín a živočíchov?

Ohrozenosť nižších rastlín v SR predstavuje v súčasnosti **11,4 %** a ohrozenosť vyšších rastlín činí **14,6 %**. V rámci živočíchov je ohrozených **24,2 % stavovcov** a **6,6 % bezstavovcov**.

V roku 2015 sa začala príprava aktualizácie národnej stratégie pre invázne nepôvodné druhy.

Aký je stav a vývoj národnej sústavy chránených území a európskej sústavy NATURA 2000?

V súčasnosti je na území SR spolu **1 132 chránených území (CHÚ) národnej sústavy**, klasifikovanej stupňami ochrany (2. – 5.) s rozlohou **1 142 143 ha** (bez medzročných zmien), čo tvorí **23,3 %** rozlohy SR.

V roku 2015 bol schválený **program starostlivosti** o Národný park Slovenský raj na roky 2016 – 2025.

V rámci európskej sústavy CHÚ NATURA 2000 boli v roku 2015 **spracované programy starostlivosti** o 34 z celkového počtu 41 CHVÚ.

Kľúčovým cieľom ochrany biodiverzity je do roku 2020 zastaviť stratu biodiverzity a degradáciu ekosystémov v SR, zabezpečiť ich revitalizáciu a racionálne využívanie ekosystémových služieb v ich najväčšom vykonateľnom rozsahu ako príspevok Slovenskej republiky k zamedzeniu straty biodiverzity v celosvetovom meradle.

MONITORING DRUHOV A BIOTOPOV

Ku dňu 31. 12. 2015 bol úspešne ukončený projekt ŠOP SR pod názvom „Príprava a zavedenie monitoringu biotopov a druhov a zlepšenie prístupnosti informácií verejnosti“. Spracované boli metodiky monitoringu rastlín, biotopov a živočíchov európskeho významu v SR. Zároveň boli navrhnuté trvalé moni-

torovacie lokality (TML), vykonaný bol terénny monitoring a údaje boli vložené do nového informačného systému (Komplexný informačný a monitorovací systém – www.biomonitoring.sk). Predmetom monitoringu bolo **66 typov biotopov** európskeho významu, **146 druhov živočíchov** a **49 druhov rastlín** európskeho významu na **viac ako 10 tisíc TML**. Uskutočnilo sa viac ako 16 800 terénnych návštev TML.

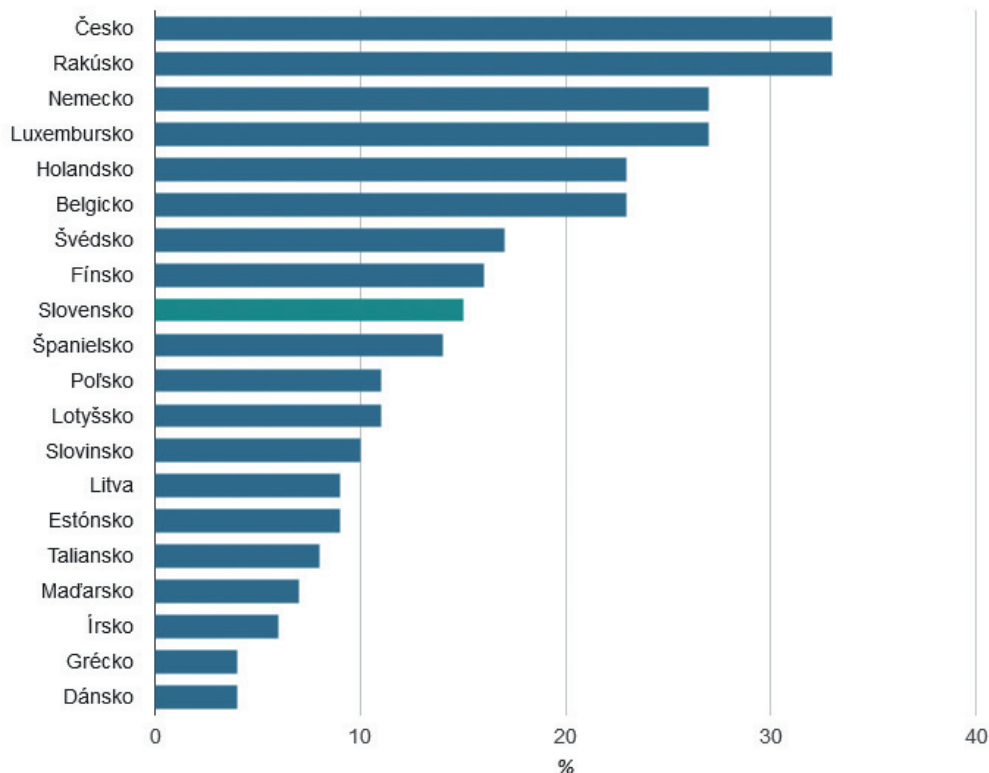
RASTLINSTVO

Ohrozenosť voľne rastúcich rastlín

Stav ohrozenosti taxónov rastlín je spracovaný podľa aktuálnych červených zoznamov. Ohrozenosť **nižších rastlín** v SR predstavuje v súčasnosti **11,4 %** (v kategó-

riách CR, EN a VU), pričom je ohrozená tretina machorastov a skoro štvrtina lišajníkov. Ohrozenosť **vyšších rastlín** činí **14,6 %**.

Graf 046 | Medzinárodné porovnanie ohrozenosti vyšších rastlín

Zdroj: OECD (2015)

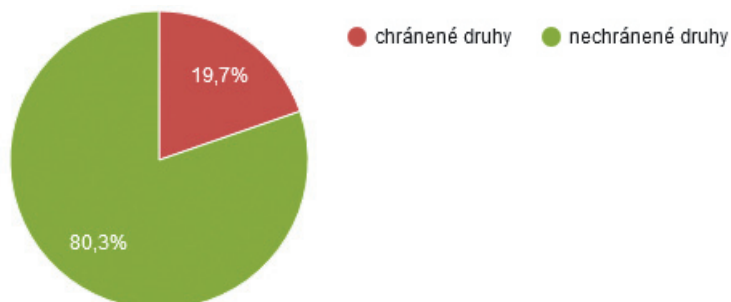
Najviac kriticky ohrozených druhov flóry pochádza z biotopov globálne ohrozených v celej strednej Európe (rašeliniská, mokrade, zaplavované lúky, slaniská, piesky). Základnou príčinou ohrozenia rastlín je práve priama alebo nepriama deštrukcia týchto stanovišť, pričom niekde doteraz nepoznáme ich pravé príčiny.

Druhovú ochranu rastlín

Druhovú ochranu rastlín je upravená **vyhláškou MŽP SR č. 24/2003 Z. z.**, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších právnych predpisov. V súčasnosti je

chránených 713 druhov vyšších (cievnatých) rastlín, 23 druhov machorastov (2,5 %), 17 druhov lišajníkov (1,1 %) a 70 druhov vyšších húb (2,8 %) vyskytujúcich sa v SR.

Graf 047 | Podiel chránených druhov vyšších rastlín

Zdroj: ŠOP SR

Invázne druhy rastlín

Výskyt inváznych nepôvodných druhov v zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov má v SR v poslednom období **čoraz väčší trend**. Súvisí to predovšetkým s postupným upúšťaním od starostlivosti o pozemky a ich ponechávaním bez primeranej starostlivosti (ko-

senia a pastvy). Tieto plochy sú najčastejším miestom výskytu nepôvodných invázne sa správajúcich druhov.

Zoznam inváznych druhov rastlín v rámci vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z. z. zahŕňa **6 druhov a 1 rod** bylín a **4 druhy drevín**:

- ambrózia palinolistá (*Ambrosia artemisiifolia*),
- glejovka americká (*Asclepias syriaca*),
- bolševník obrovský (*Heracleum mantegazzianum*),
- netýkavka žliazkatá (*Impatiens glandulifera*),
- zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis*),
- zlatobyľ obrovská (*Solidago gigantea*),
- pohánkovec (kridlatka) (*Fallopia sp.*; syn. *Reynoutria*),
- pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*),
- beztvarec krovitý (*Amorpha fruticosa*),
- kustovnica cudzia (*Lycium barbarum*),
- javorovec jaseňolistý (*Negundo aceroides*).

V roku 2015 začala príprava aktualizácie národnej stratégie pre invázne nepôvodné druhy a pokračovalo sa tiež v mapovaní inváznych druhov rastlín. Spolu bolo zmapovaných 52 lokalít inváznych druhov rastlín v chránených územiach alebo ich ochranných pásmach na celkovej výmere 1 140,5 ha a 71 lokalít mimo chránených území na výmere 23,61 ha. Údaje boli naplnené do Informačného systému taxónov a biotopov.

V roku 2015 ŠOP SR zabezpečovala **odstraňovanie** nepôvodných a inváznych druhov rastlín na **69 lokalitách v chránených územiach** na výmere 28,29 ha. Maňazment bol sústredený prevažne na lokality výskytu

druhov rodu *Fallopia sp.* (34 lokalít, celkovo na výmere 20,47 ha), 10 porastov zlatobyľí (*Solidago gigantea* a *Solidago canadensis*) na výmere 3,1 ha a 10 lokalít druhu *Heracleum mantegazzianum* na výmere 11,9 ha. Tiež bol robený zásah na odstránenie porastov *Ailanthus altissima*, *Asclepias syriaca*, *Impatiens glandulifera* a nepôvodných druhov *Stenactis annua*, *Lupinus polyphyllus*, *Partenoccissus quinquefolia*, *Rhus typhina* a *Robinia pseudoaccacia*. **Mimo CHÚ** sa odstraňovali predovšetkým 2 taxóny inváznych rastlín na 26 lokalitách na výmere 103,66 ha (*Heracleum mantegazzianum* a *Fallopia sp.*) a tiež boli popri tom odstraňované aj porasty zlatobyľí.

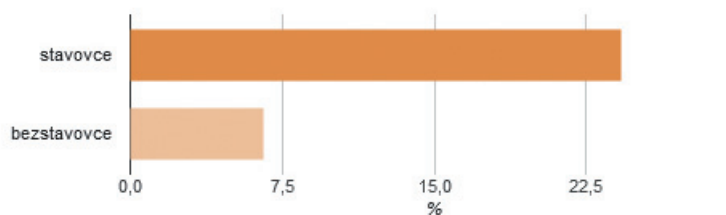
ŽIVOČÍŠTVO

Ohrozenosť voľne žijúcich živočíchov

Stav ohrozenosti jednotlivých taxónov živočíchov je spracovaný podľa **aktuálnych červených zoznamov živočíchov**. Podľa nich je spolu ohrozených **1 636 bez-**

stavovcov a 100 taxónov stavovcov (v kategóriách CR, EN a VU).

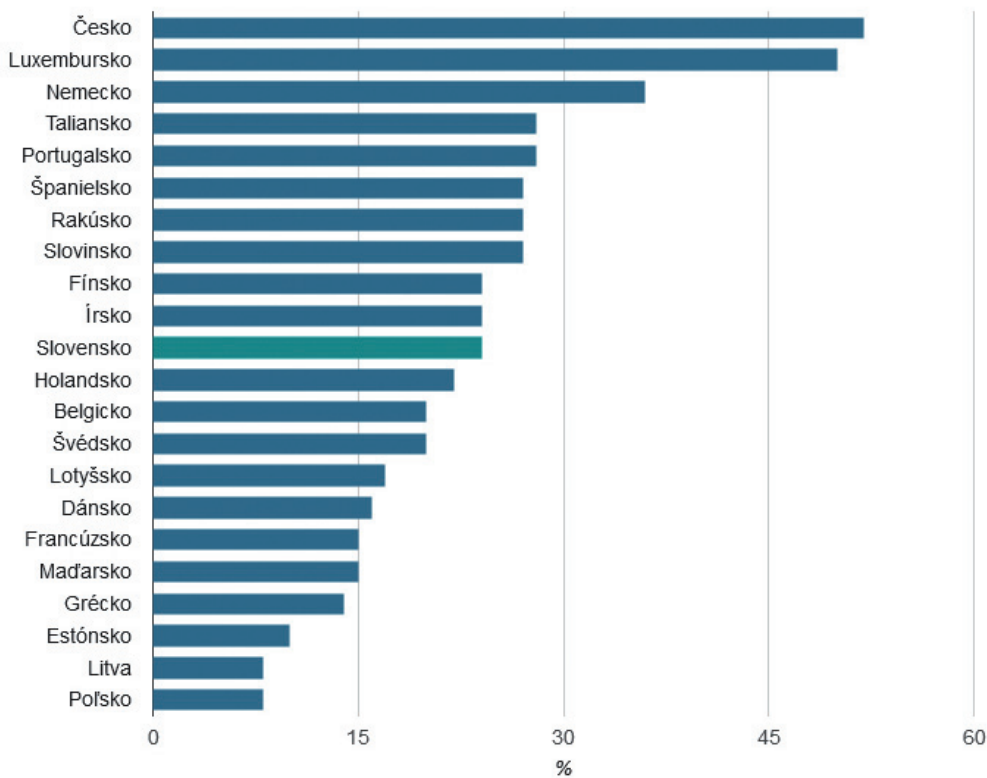
Graf 048 | Podiel ohrozených taxónov živočíchov

Zdroj: ŠOP SR

Medzi **najviac ohrozené bezstavovce** patria šváby (44,4 %), podenky (34,2 %), vážky (33,3 %) a tiež mäkkýše a pavúky (do 30 %). Zo **stavovcov** sú najviac ohrozené mihule (100 %) a obojživelníky s plazmi (nad 40 %).

Graf 049 | Medzinárodné porovnanie ohrozenosti vtákov

Zdroj: OECD (2015)

U všetkých živočíchov spočíva prioritná požiadavka v zabezpečení ochrany ich biotopov, teda dostatočne veľkých a zachovalých území, v ktorých môžu prirodzene prežívať a rozmnožovať sa.

Druhová ochrana živočíchov

Druhová ochrana živočíchov je upravená **vyhláškou MŽP SR č. 24/2003 Z. z.**, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších právnych predpisov. Počet **štátom chránených taxónov živočíchov** predstavuje v súčasnosti **1 042 taxónov**, z toho 816 s výskytom v SR.

Invázne druhy živočíchov

Zoznam inváznych druhov živočíchov je uvedený v rámci vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z. z. a zahŕňa **26 druhov** (2 druhy mäkkýšov, 3 druhy kôrovcov, 9 druhov rýb, 1 druh obojživelníkov, 2 druhy plazov, 1 druh vtákov a 8 druhov cicavcov).

Invázne druhy živočíchov boli v roku 2015 zaznamenané v 10 chránených územiach. Evidované boli druhy psík medvedíkovitý (*Nyctereutes procyonoides*)

– 6 ks (z toho jeden bol ulovený poľovníckym združením), na ploche cca 936 ha bolo v územnej pôsobnosti CHKO Dunajské luhy zaznamenaných 32 ks nutrií riečnych (PR Žitavský luh, PP Meander Potoka Chrenovka, PR Alúvium Žitavy, PR Čierna voda). S pomocou Poľovníckeho združenia Kmeťovo bolo v PR Žitavský luh (4. stupeň ochrany) odstrelených 20 jedincov nutrií riečnych a 20 jedincov ondatry pižmovej a v CHVÚ Cerová vrchovina (5 ha).

Starostlivosť o chránené a ohrozené druhy živočíchov

V roku 2015 bol dopracovaný a pripravený na schválenie **program záchrany** o motýľa druhu *Colias myrmidone*. Realizované neboli žiadne programy záchrany.

V **rehabilitačných staniach** prevádzkovaných organizáciami ochrany prírody a krajiny bolo v roku 2015 **rehabilitovaných** spolu **1 178 jedincov** poranených alebo inak handicapovaných živočíchov (vtáky,

cicavce). Späť do voľnej prírody bolo **vypustených** spolu **727 jedincov**.

V rámci organizačných útvarov ŠOP SR sa v roku 2015 zabezpečilo **stráženie 179 hniezd** 7 druhov dravcov (orliak morský, orol kráľovský, orol skalný, orol krikľavý, sokol sťahovavý, sokol myšiar a výr skalný) a v nich bolo úspešne **vyvedených** spolu **241 mládät**.

Tabuľka 029 I Zlepšenie generačných a pobytových podmienok živočíchov

Druh akcie	Počet
Umelé hniezdne podložky pre bociany – nové, údržba a prekládka pôvodných	50 podložiek
Úprava reprodukčných lokalít pre obojživelníky	3 reprodukčné lokality prehĺbenie, odstránenie náletov

Zdroj: ŠOP SR

ŠOP SR zabezpečuje na problematických úsekoch komunikácií v čase jarnej **migrácie obojživelníkov** inštaláciu fóliových zábran a následný prenos obojživelníkov, prevažne žiab, cez teleso cesty. Celkovo

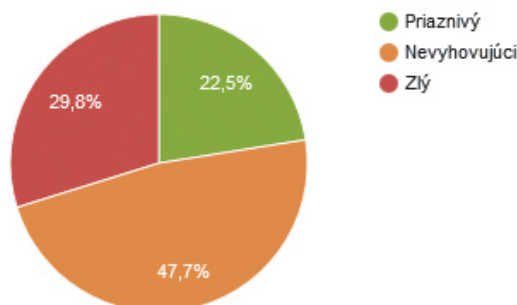
bolo **v roku 2015** prenesených 80 257 92 097 jedincov **obojživelníkov** (o 11 840 viac ako v predchádzajúcom roku).

Súhrnné informácie o stave ochrany druhov európskeho významu

Zo smernice Rady č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) vyplýva o. i. aj tzv. **druhovú ochranu** pre vybrané druhy rastlín a živočíchov, vrátane **povinnosti monitorovania stavu druhov** uvedených v prílohách smernice (druhy európskeho významu). Predmetom monitoringu je

o. i. 146 druhov živočíchov a 49 druhov rastlín európskeho významu. Podľa stavu **výsledkov** priebežného monitoringu z Komplexného informačného a monitorovacieho systému sa **k roku 2015** nachádzalo v nepriaznivom stave (nevyhovujúci, príp. zlý) 64,3 % machorastov, 46,8 % vyšších rastlín a spolu až 79,7 % živočíchov.

Graf 050 | Stav druhov európskeho významu

Poznámka: Stav k 31. 12. 2015.

Zdroj: ŠOP SR

BIOTOPY

Pod prírodným biotopom sa rozumie suchozemské alebo vodné územie prírodného alebo poloprírodného charakteru, rozlíšené geografickými, abiotickými a biotickými charakteristikami.

Rozlišujeme biotopy európskeho a národného významu, ktoré sú definované vo vyhláske MŽP SR č.24/2003 Z. z., vrátane uvedenia ich spoločenskej hodnoty. Vyhláška vymedzuje **25 typov biotopov národného** a **84 typov biotopov európskeho významu** (EV) v rámci 12 kategórií (formačných skupín).

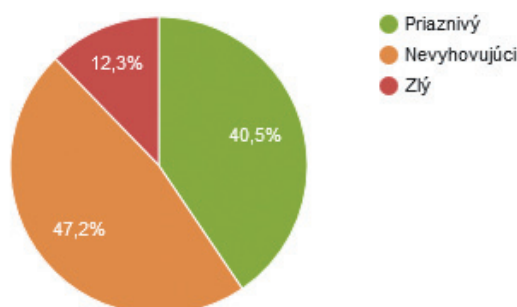
Praktická starostlivosť o biotopy bola **v roku 2015** zameraná predovšetkým na nahradenie chýbajúceho tradičného obhospodarovania a spočívala najmä v likvidácii náletových drevín, kosení biomasy s jej následným odstránením z lokalít. Tieto opatrenia boli vykonané spolu na 109 lokalitách o celkovej výmere 217 ha v chránených územiach a na 51 genofundových plochách o celkovej výmere 210,02 ha.

Súhrnné informácie o stave ochrany biotopov európskeho významu

Zo smernice o biotopoch vyplýva o. i. aj tzv. **druhovú ochranu** pre vybrané druhy biotopov, vrátane **povinnosti monitorovania stavu biotopov** uvedených v prílohách smernice (biotopy európskeho významu). Predmetom monitoringu je o. i. 66 typov bio-

topov európskeho významu. Podľa stavu **výsledkov** priebežného monitoringu z Komplexného informačného a monitorovacieho systému sa **k roku 2015** nachádzalo v nepriaznivom stave (nevyhovujúci, príp. zlý) 59,5 % biotopov.

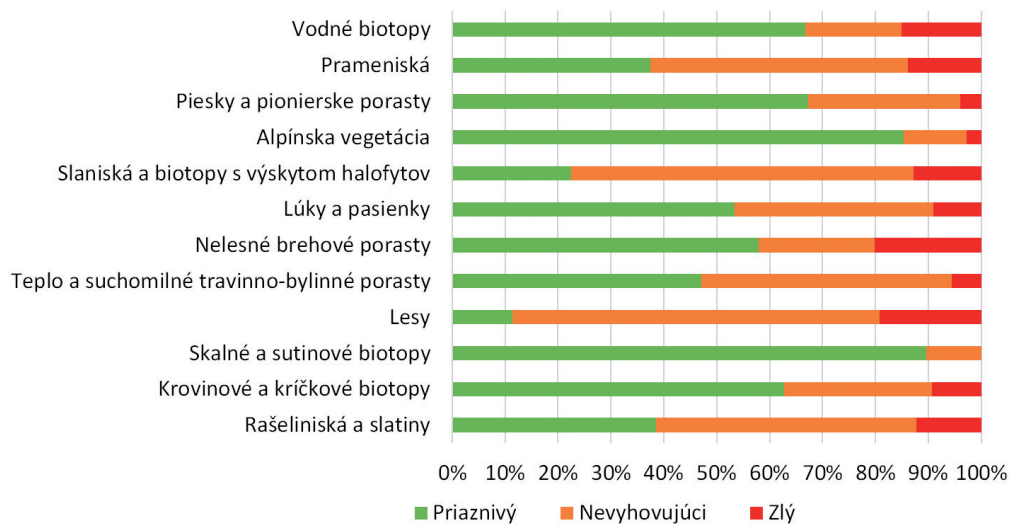
Graf 051 | Stav biotopov európskeho významu

Poznámka: Stav k 31. 12. 2015.

Zdroj: ŠOP SR

Graf 052 | Celkové zhodnotenie stavu ochrany biotopov EV podľa kategórií

Zdroj: ŠOP SR – stav k 31. 12. 2015

Mokrade

Medzi najviac **ohrozené biotopy** v rámci celej strednej Európy patria o. i. rašeliniská, mokrade a zaplavované lúky. V SR je známy výskyt 23 typov biotopov európskeho významu, ktoré sú klasifikované ako vodné, riečne, mokradové alebo závislé na vodnom prostredí, pričom **v nepriaznivom stave** je 52,4 % mokradových biotopov.

V roku 2015 sa v rámci mnohých aktivít v oblasti starostlivosti a ochrany mokradí schválil Aktualizovaný Program starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015 – 2021 a **Akčný plán pre mokrade** na roky 2015 – 2018. SR sa tiež aktívne zúčastnila **12. zasadnutia Konferencie zmluvných strán Ramsarského dohovoru** (30. 5. – 12. 6. 2015 v Punta del Este, Uruguaj).

Ekosystémové služby

Hodnotenie ekosystémových služieb bolo v SR **dosiaľ vykonané** v NP Slovenský raj (2009), NP Veľká Fatra (2011), Tatranskom národnom parku (2012) a NP Muránska planina (2014). Čiastkové hodnotenia ekosystémových služieb boli vypracované pre niektoré lesné ekosystémy.

Problematike venuje **pozornosť aj Európska únia**, ktorá požaduje zhodnotenie ekosystémových služieb v členských krajinách **do roku 2020** (medzi ciele novej stratégie biodiverzity EÚ patrí: „Do roku 2020 zachovať a obnoviť ekosystémy a ich služby“). V tomto kontexte bola pre účely hodnotenia ekosystémových služieb **zriadená pracovná skupi-**

na, zložená zo zástupcov mnohých relevantných organizácií, ktorá sa podieľala na prípravách základného hodnotenia ekosystémových služieb v SR. **V roku 2015** pokračovala jej činnosť 2 zasadnutiami, ktoré boli zamerané predovšetkým na otázku zdieľania dát potrebných pre vytvorenie podkladovej mapy ekosystémov. Na zasadnutiach pracovnej skupiny boli taktiež prezentované výsledky niektorých zahraničných projektov a workshopov, napr. projekt ESMERALDA, s ktorým MŽP SR nadviazalo spoluprácu, alebo výstupy z workshopu v holandskom Wageningene, ktorý sa venoval softvéru QUICK SCAN na hodnotenie ekosystémových služieb.

STAROSTLIVOSŤ O CHRÁNENÉ ČASTI PRÍRODY

Realizácia práva a koncepcných činností v oblasti ochrany biodiverzity

CITES

Obchod s ohrozenými druhmi upravuje **nariadenie Rady (ES) č. 338/97** o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a rastlín reguláciou obchodu s nimi v platnom znení a súvisiace vykonávacie nariadenia Komisie, ako aj **zákon č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov** v znení neskorších predpisov a jeho vykonávacia vyhláška.

MŽP SR ako **Výkonný orgán SR** podľa Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (CITES) v roku 2015 vydalo **851 výnimiek** zo zákazu komerčných činností podľa čl. 8 ods. 3 nariadenia Rady, najmä pre papagáje, dravce, sovy a korytnačky; **6 súhlasov** na premiestnenie živých exemplárov pre zoológické záhrady podľa čl. 9 nariadenia Rady; **164 povolení** na dovoz/vývoz/opätovný vývoz podľa čl. 4 a čl. 5 nariadenia Rady (najmä pre výrobky z kože a poľovnícke trofeje).

MŽP SR sa pravidelne zúčastňovalo na **zasadnutiach Stáleho výboru** pri EK pre vynucovanie práva v oblasti obchodovania s ohrozenými druhmi, ako aj Stáleho výboru pri EK pre výkonné orgány CITES a 22. zasadnutia Výboru CITES pre rastliny (Tbilisi v Gruzínsku) a workshopu „Internetový obchod s druhmi CITES – ako zmerať rozsah a dynamiku tohto fenoménu“ (Varšava).

Na základe úloh vyplývajúcich z **Národného akčného plánu SR 2014 – 2019** na presadzovanie uplatňovania nariadenia Rady bola ako priorita kontrolnej činnosti v roku 2015 stanovená okrem internetového obchodu aj kontrola preparátorov ohrozených druhov živočíchov. MŽP SR zabezpečilo lektorov na školenia colných úradov, okresných úradov a SIŽP v oblasti obchodovania s ohrozenými druhmi, ako aj informovanie verejnosti o aktuálnych právnych predpisoch v oblasti CITES prostredníctvom internetovej stránky <http://www.min-zp.sk/postupy-ziadosti/ochrana-prirody-krajiny/obchodovanie-ohrozenymi-druhmi-organizmov-cites/>. Na tejto stránke MŽP SR v roku 2015 informovalo aj o pozastavení vydávania povolení na opätovný vývoz nespracovanej slonoviny zo SR do krajín mimo EÚ. MŽP SR pristúpilo k tomuto kroku v záujme zvýšenia ochrany slonov a v súlade s právnymi predpismi EÚ.

ŠOP SR ako **Vedecký orgán CITES v SR** sa o. i. v súlade s národnou a EÚ legislatívou v roku 2015 vyjadril spolu k 285 žiadostiam. Z toho sa 66 žiadostí týkalo dovozu/vývozu exemplárov, 171 žiadostí udelenia výnimky zo zákazov komerčných činností a určenia pôvodu exemplára živočicha, 48 žiadostí sa týkalo implementácie

zákona (napr. určovanie spoločenskej hodnoty exemplárov, stanoviská k inému vhodnému nezameniteľnému označeniu exemplárov a pod.). Popritom informoval odbornú aj laickú verejnosť prostredníctvom stránky www.sopsr.sk/cites, ktorú v roku 2015 priebežne aktualizoval.

STRATEGICKÉ DOKUMENTY

V roku 2015 sa začala príprava na úlohy vyplývajúce z **SK PRES** a zintenzívnili sa medzinárodné aktivity MŽP SR vrátane účasti expertov na európskych stretnutiach, pracovných skupinách a workshopoch **k činnosti Dohovoru o biologickej diverzite**.

Plnili sa ďalšie úlohy **Akčného plánu** pre implementáciu opatrení vyplývajúcich z **aktualizovanej národnej stratégie ochrany biodiverzity do roku 2020** realizáciou početných projektov na ochranu a manažment biotopov a druhov, revitalizáciu ohrozených biotopov a ich druhov, na eliminovanie hrozieb pre ohrozené druhy aj riešenie konfliktov chránených živočíchov so záujmami človeka. K zabezpečeniu **integrovaného manažmentu významných území**, založenom na ekosystémovom prístupe, sa pokračovalo v príprave programov starostlivosti a programov záchrany pre chránené územia a územia medzinárodného významu. Pokračovalo sa aj v **príprave aktualizovanej koncepcie ochrany prírody a krajiny** a v príprave **zavedenia medzinárodných štandardov do ochrany prírody**. Ochrana biodiverzity a starostlivosti o chránené územia bola zaradená medzi priority pri plánovaní nástrojov financovania EÚ v nasledujúcom viacročnom finančnom rámci (OP KŽP, Program rozvoja vidieka, programy cezhraničnej spolupráce, Dunajský nadnárodný program a i.). V oblasti budovania a obnovy **zelenej infraštruktúry** boli pripravené a predložené medzinárodné projekty na zlepšenie ekologickej konektivity v horských oblastiach povodia Dunaja, kde sú partnermi aj organizácie zo Slovenska. Pre zabezpečenie pozitívneho **vplyvu Stratégie adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy na biodiverzitu** prostredníctvom opatrení založených na ekosystémoch bol realizovaný projekt LIFE Revitalizácia klímy vo vysušených oblastiach na východnom Slovensku prostredníctvom vodnej-klimatickej obnovy. Pokračovalo sa v inventarizácii **invázijských druhov** na Slovensku, ich výskume, mapovaní a likvidácii. Prebiehalo tiež mapovanie ekosystémov a hodnotenie ich stavu na území Slovenska.

V septembri 2015 bol NR SR **prijatý zákon č. 263/2015 Z. z. o pôsobnosti pre oblasť prístupu ku genetickým zdrojom a využívania prínosov vyplývajúcich z ich používania**.

Ochrana jaskýň

V roku 2015 bola **vyhlásená** verejnosti voľne prístupná jaskyňa – Partizánska jaskyňa s účinnosťou od 1. 1. 2016. Realizovali sa uzávěry vchodov do jaskýň, resp. ich opravy a údržby, vyčistenie ponorov a závrto, optolotenie jaskyne. Z projektu zo štruktúrálnych fondov bolo uzatvorených 47 vybraných jaskýň. Vykonali sa preventívne prehliadky a čistenia skalných stien nad vchodmi a v podzemí pri 8 sprístupnených jaskyniach. Prevádzkovaných bolo 12 sprístupnených jaskýň.

K roku 2015 je v SR **evidovaných 7 107 jaskýň**, ktoré sú zároveň aj prírodnými pamiatkami. Z nich **44 najvýznamnejších** bolo zaradených medzi **národné prírodné pamiatky**.

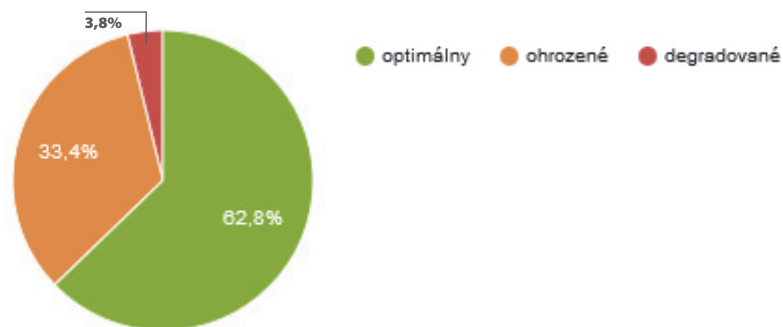
Sprístupnených je 18 jaskýň, z nich 12 prevádzkuje ŠOP SR – Správa slovenských jaskýň a 6 iné subjekty. Celkový počet **verejnosti voľne prístupných jaskýň** predstavuje **42 jaskýň** a celkový počet **jaskýň s vyhláseným ochranným pásmom** je 20.

Chránené stromy

V roku 2015 **nedošlo k zmene** počtu či stavu chránených stromov. Sústavu chránených stromov tak tvorí celkovo **443 chránených stromov** a ich

skupín vrátane stromoradií – chránených objektov (**1 251 jedincov**).

Graf 053 | Stav chránených stromov

Zdroj: ŠOP SR

V roku 2015 bolo **ošetrených** 22 chránených stromov a ich skupín (63 jedincov). Na financovaní sa podieľali ŠOP SR z vlastného rozpočtu, vlastníci pozemkov,

na ktorých stromy rastú, obce (mimo vlastníctva pozemku) a iné zdroje.

Chránené územia

Zriaďovanie chránených území a starostlivosť o ne je nástrojom realizácie územnej ochrany, ktorá má prispieť k zachovaniu rozmanitosti podmienok a foriem života na Zemi, k ochrane a trvalému udržiavaniu prírodných zdrojov, k záchrane prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a k dosiahnutiu a udržiavaniu ekologickej stability.

STAV PRÁVNEJ OCHRANY CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

Tabuľka 030 | Prehľad právnej ochrany chránených území

Prehľad vyhlásených chránených území v roku 2015						
Č.	Kat.	Názov (kód územia Natura 2000)	Výmera (ha)	Č. predpisu, zo dňa	Zriaďovací orgán	Účinnosť od
1.	PP	Partizánska jaskyňa (verejnosti voľne prístupná jaskyňa)		vyhláška zo dňa 30. 11. 2015	Okresný úrad Trenčín	1. 1. 2016
2.	PR	Borsukov vrch (súčasť SKUEV0229 Bukovské vrchy)	146,79	nariadenie vlády č. 6/2016 Z. z. zo dňa 9. 12. 2015	Vláda SR	1. 1. 2016

Prehľad aktualizovaných chránených území v roku 2015						
Č.	Kat.	Názov (kód územia Natura 2000)	Výmera (ha)	Č. predpisu, zo dňa	Zriaďovací orgán	Účinnosť od
1.	CHVÚ	Záhorské Pomoravie (SKCHVU016)	33 067,99	nariadenie vlády č. 145/2015 Z. z. zo dňa 17. 6. 2015	Vláda SR	1. 7. 2015
2.	NP	Slovenský raj (zonácia) (súčasť SKUEV0112 Slovenský raj a SKUEV0290 Horný tok Hornádu)	19 413,67 (OP – 5 474,76)	nariadenie vlády č. 69/2016 Z. z. zo dňa 16. 12. 2015	Vláda SR	1. 6. 2016

Prehľad zrušených chránených území v roku 2015						
Č.	Kat.	Názov (kód územia Natura 2000)	Výmera (ha)	Č. predpisu, zo dňa	Zrušovacia orgán	Účinnosť od
1.	MCHÚ	všetky maloplošné chránené územia, ktoré sa stávajú súčasťou zón NP Slovenský raj		nariadenie vlády č. 69/2016 Z. z. zo dňa 16. 12. 2015	Vláda SR	1. 6. 2016

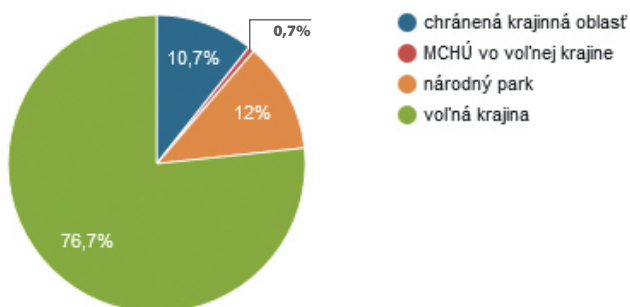
Zdroj: ŠOP SR

NÁRODNÁ SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

Celková výmera osobitne chránenej prírody v SR, klasifikovanej stupňami ochrany (2. až 5. stupeň ochrany, tzv. národná sústava CHÚ), sa v roku 2015 nezmenila a predstavovala **1 142 143 ha**, čo predstavuje **23,3 %** z územia SR.

Okrem uvedeného sa v SR nachádzajú územia, ktoré **nie sú klasifikované stupňami ochrany – 41 vyhlásených chránených vtáčích území** s celkovou výmerou **1 284 806 ha**, jedno obecné chránené územie s výmerou 8 ha a **20 jaskýň** (14 NPP a 6 PP) s vyhláseným ochranným pásmom s celkovou výmerou **3 347 ha** (veľká časť ich území sa prekrýva s národnou sústavou CHÚ).

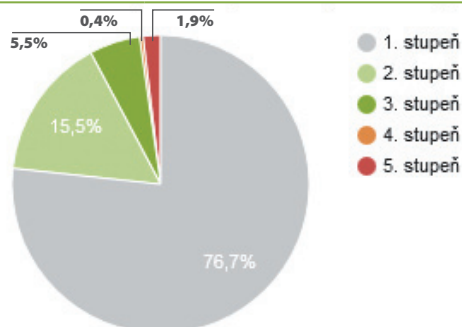
Graf 054 | Podiel chránených území podľa vybraných kategórií

Poznámka: Údaje za rok 2015.

Zdroj: ŠOP SR

Graf 055 | Podiel chránených území podľa stupňov ochrany

Poznámka: Údaje za rok 2015.

Zdroj: ŠOP SR

V SR sa k roku 2015 nachádzalo **9 národných parkov a 14 chránených krajinných oblastí**. Na území CHKO sa celkovo nachádzalo spolu 246 tzv. „maloplošných“ chránených území (MCHÚ) s celkovou výmerou (spolu s ich ochrannými pásmami) 12 469 ha (2,4 % z územia CHKO), na území NP to bolo 212 MCHÚ s celkovou výmerou (spolu s ich ochrannými pásmami) 72 603 ha (22,8 % z územia NP), **na území**

ochranných pásiem NP to bolo 68 MCHÚ s celkovou výmerou (spolu s ich ochrannými pásmami) 2 487 ha (0,9 % z územia ochranných pásiem NP) a na území mimo CHKO, NP a OP NP, **v tzv. voľnej krajine**, sa nachádzalo 583 MCHÚ s celkovou výmerou (spolu s ich ochrannými pásmami) 32 287 ha (0,9 % z rozlohy tzv. voľnej krajiny a 27 % z celkovej výmery MCHÚ (vrátane ich OP) v SR.

Tabuľka 031 I Prehľad tzv. „maloplošných“ chránených území

Kategória	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR (aj s OP)
Obecné chránené územia	1	8		0
Chránené krajinné prvky	1	3		0
Chránené areály	172	11 015	2 425	0,27
Prírodné rezervácie (vrátane 2 súkromných)	390	14 229	301	0,30
Národné prírodné rezervácie	219	84 407	2 239	1,76
Prírodné pamiatky (bez jaskýň a vodopádov)	218	1 586	207	0,04
Prírodné pamiatky – verejnosti voľne prístupné jaskyne	41	0	31	0
Prírodné pamiatky – ostatné vyhlásené jaskyne	7	0	261	0,01
Prírodné pamiatky – prírodné vodopády	0	0	0	0
Národné prírodné pamiatky (bez jaskýň a vodopádov)	11	59	27	0
Národné prírodné pamiatky – jaskyne	44	0	3 055	0,06
Národné prírodné pamiatky – prírodné vodopády	5	0	0	0
Spolu	1 109	111 307	8 546	2,44

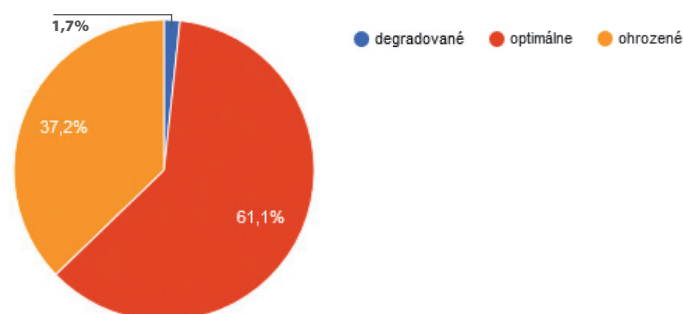
Zdroj: ŠOP SR

OHROZENOSŤ A DEGRADÁCIA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

Stav „maloplošných“ chránených území, zaradených do 2. až 5. stupňa ochrany, je hodnotený v 3 kategóriách ohrozenosti. Z celkovej výmery

119 852 ha „maloplošných“ chránených území bolo **degradovaných 0,2 %**, **ohrozených bolo 17 %** a v **optimálnom stave** bolo **82,8 %** z celkovej plochy MCHÚ.

Graf 056 I Ohrozenosť MCHÚ podľa ich počtu

Zdroj: ŠOP SR

CHRÁNENÉ ÚZEMIA V MEDZINÁRODNOM KONTEXTE

Z medzinárodne chránených území sa na území SR nachádzajú:

- **2 územia**, ktoré majú udelený **Diplom Rady Európy (Európsky diplom chránených území)**:

- NPR Dobročský prales (kategória A),
- NP Poloniny (kategória B),

- **4 územia** zaradené do siete **biosférických rezervácií** (v rámci **Programu OSN Človek a biosféra – MaB**):

- Biosférická rezervácia Poľana (1990),
- Biosférická rezervácia Slovenský kras (1977),
- Biosférická rezervácia Východné Karpaty (1998) (trilaterálna BR: Poľsko/Slovensko/Ukrajina),
- Biosférická rezervácia Tatry (1992) (bilaterálna BR: Poľsko/Slovensko),

- **2 medzinárodné projekty** zapísané do zoznamu svetového prírodného dedičstva **UNESCO**:

- Jaskyne Slovenského a Aggtelekského krasu,
- Karpatské bukové pralesy a staré bukové lesy Nemecka (každé s viacerými lokalitami na území SR),

- **14 mokradových lokalít** zapísaných do Zoznamu mokradí medzinárodného významu (tzv. **ramsarské lokality**; spolu 40 695 ha, resp. 0,8 % z územia SR), v rámci *Dohovoru o mokradiach majúcih medzinárodný význam, najmä ako biotopy vodného vtáctva (Ramsarský dohovor)*.

Väčšina uvedených území je aj súčasťou národnej sústavy chránených území.

STAROSTLIVOSŤ O CHRÁNENÉ ÚZEMIA

V roku 2015 bol uznesením vlády SR č. 696 zo 16. 12. 2015 schválený **program starostlivosti** o Národný park Slovenský raj na roky 2016 – 2025.

Tabuľka 032 I Prehľad CHÚ s vypracovanými/zrealizovanými programami starostlivosti (záchrany)

Názov CHÚ	Rok schválenia
Program starostlivosti o Chránený areál Bodický rybník	2007
Program starostlivosti o Národnú prírodnú rezerváciu Dobročský prales	2008
Program starostlivosti o Prírodnú pamiatku Rösslerov lom	2008
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Lupka	2009
Program starostlivosti o Národnú prírodnú rezerváciu Belianske lúky	2010
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Jelšovec	2011
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Podskalský Roháč	2011
Program starostlivosti o Chránený areál Rudava	2011
Program starostlivosti o Chránený areál Kotlina	2011
Program starostlivosti o Chránený areál Bahno	2011
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Jasenácke	2011
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Orlovské vršky	2011
Program starostlivosti o Chránený areál Mešterova lúka	2011
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Zelienka	2011
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Vanišovec	2011
Program starostlivosti o Národnú prírodnú rezerváciu Kláštorské lúky	2011
Program starostlivosti o Chránený areál Bežnisko	2012
Program starostlivosti o Chránený areál Šranecké piesky	2012
Program záchrany o Prírodnú rezerváciu Močiar	2012
Program starostlivosti o Chránený areál Gavurky	2013
Program starostlivosti o Chránený areál Pavúkov jarok	2014
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Kobela	2014
Program starostlivosti o Prírodnú rezerváciu Kobela	2014
Program starostlivosti o Národný Park Slovenský raj na roky 2016-2025	2015

Zdroj: ŠOP SR

Počas roku 2015 bolo vypracovaných všetkými organizačnými útvarmi ŠOP SR spolu **9 015 odborných stanovísk** pre konania orgánov štátnej

správy. Najväčší podiel tvorila oblasť stavebnej činnosti a územného plánovania (20,5%) a oblasť ochrany drevín (19,9%).

EURÓPSKA SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ – NATURA 2000

Základnou súčasťou európskej politiky pri ochrane biodiverzity a ekosystémov je úplná realizácia sústavy NATURA 2000, ktorá predstavuje súvislú európsku ekologickú sústavu osobitne chránených území, ktoré sú v osobitnom záujme EÚ, a ktorú budujú členské štáty nezávisle na národných sústavách CHÚ.

Sústavu NATURA 2000 (v zmysle § 28 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov sa používa termín: „európska sústava chránených území“) tvoria dva typy území:

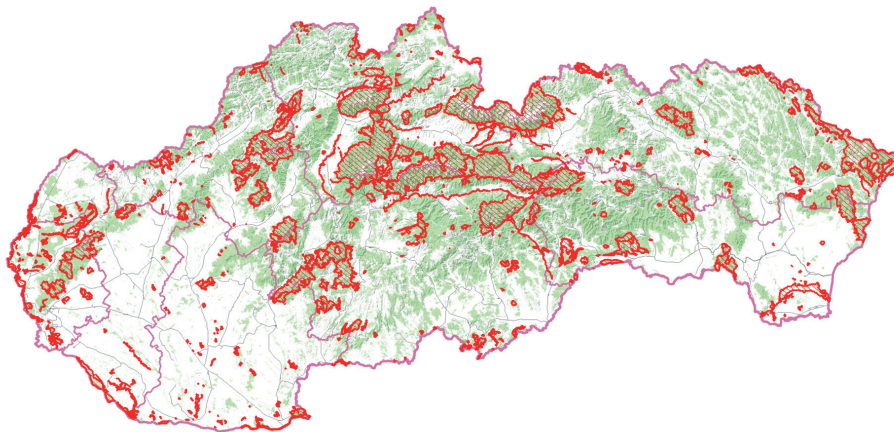
Územia európskeho významu (ÚEV) – nie sú novou kategóriou chráneného územia – ide o lokality navrhnuté za chránené územia na základe kritérií stanovených v smernici Rady č. 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch);

• pôvodný národný zoznam ÚEV schválený v roku 2004 bol v zmysle výsledkov biogeografických seminárov z roku 2011 **rozšírený** a upravený na súčasných **473 území**, s výmerou **584 353 ha**, čo tvorí **11,9 %** z výmery SR;

• v súčasnosti prebieha **vyhlasovanie ÚEV** v národných kategóriách chránených území (najmä CHA alebo PR);

• ŠOP SR v roku 2015 ukončovala odborný návrh doplnku národného zoznamu ÚEV v zmysle záverov rokovania s EK z roku 2012 ohľadne dostatočnosti vymedzenia ÚEV. Boli zohľadnené všetky relevantné údaje tak, aby bol návrh kvalitný a aby SR naplnila požiadavku dobudovať sústavu NATURA 2000. Po dopracovaní a schválení odborného návrhu na MŽP SR sa uskutočnia rokovania s vlastníkmi a užívateľmi dotknutých pozemkov v zmysle § 27 zákona č. 534/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Mapa 020 I Aktualizovaný prehľad území európskeho významu

Zdroj: ŠOP SR

Chránené vtáčie územia (CHVÚ) – novšia kategória chráneného územia zavedená do národného právneho systému – lokality vyhlásené za chránené na základe kritérií stanovených v smernici Európskeho Parlamentu a Rady č. 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (smernica o vtáčkoch);

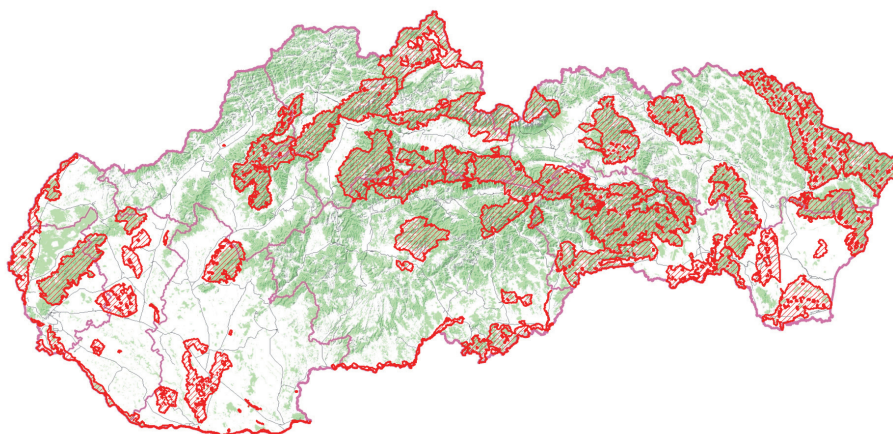
• **národný zoznam CHVÚ** (schválený v roku 2003) bol v roku 2010 **doplnený a zmenený**, pričom v súčasnosti sa v ňom nachádza **41 území** s výmerou **1 282 811 ha**, čo je **26,16 %** rozlohy SR;

• **v roku 2012** bolo **vyhlásené posledné CHVÚ** (Levočské vrchy) s účinnosťou od roku 2013;

• v roku 2015 boli v rámci projektu ŠOP SR „Spracovanie podkladov pre zabezpečenie priaznivého stavu výberových druhov vtákov a ich biotopov v CHVÚ – 2. etapa“ spracované programy starostlivosti o 34 z celkového počtu 41 CHVÚ (Bukovské vrchy, Cerová vrchovina, Porimavie, Dolné Pohronie, Dolné Považie, Dubnické štrkovisko, Horná Orava, Košická kotlina, Kráľová, Laborecká vrchovina, Malá Fatra,

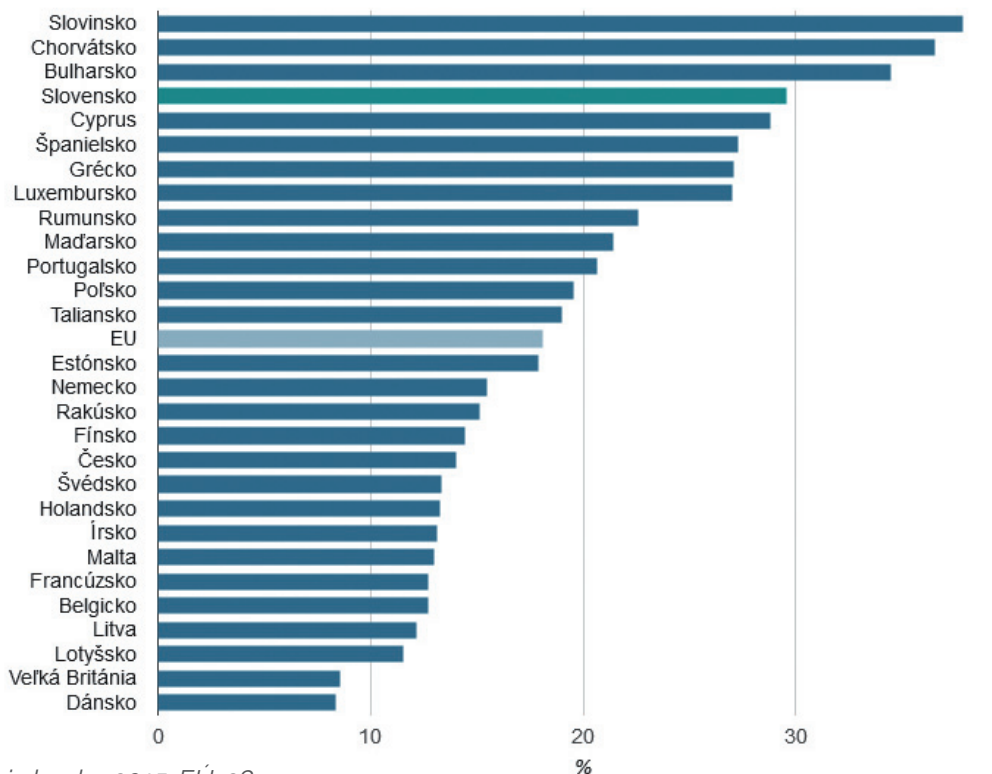
Medzibodrožie, Muránska planina, Nízke Tatry, Ostrovné lúky, Parížske močiare, Poiplie, Poľana, Slanské vrchy, Sĺňava, Slovenský kras, Strážovské vrchy, Tatry, Tribeč, Veľká Fatra, Veľkoblahovské rybníky, Vihorlatské vrchy, Volovské vrchy, Ondavská rovina, Žitavský luh, Chočské vrchy, Čergov, Slovenský raj, Špačinsko-nížianske polia).

Mapa 021 | Aktualizovaný prehľad chránených vtáčích území

Zdroj: ŠOP SR

Graf 057 | Medzinárodné porovnanie podielu území NATURA 2000 na celkovej výmere krajiny

Poznámka: Údaje k roku 2015; EÚ-28.

Zdroj: EK (NATURA 2000 Barometer)